

Інститут законодавства Верховної Ради України
Женевський центр демократичного контролю над збройними силами
Центр досліджень армії, конверсії і роззброєння

Міжнародна спеціалізована
науково-практична конференція

«ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ»

ВИСТУПИ УЧАСНИКІВ

14 березня 2018 року

Міжнародну конференцію підготовлено та проведено за фінансової підтримки
Женевського центру демократичного контролю над збройними силами

Київ-2018

ЗМІСТ

Як забезпечити сталий розвиток ОПК України	4
Євген Бершеда	4
Юрій Бровченко	4
Володимир Горбулін	5
Філіпп Флурі	7
Валентин Бадрак	8
Анаталій Гиршфельд	10
Павло Букін	12
Олег Высоцкий	13
Владислав Шостак	14
Валерий Павлюков	16
Сергій Згурець	17
Олексій Скрипник	19
Віктор Кривенко	21
Василь Кравченко	21
Николай Архипов	23
Максим Єрьомін	24
Василий Загайнов	25

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ СТАЛИЙ РОЗВИТОК ОПК УКРАЇНИ

За роки війни вітчизняна оборонка помітно змінила вигляд. Але, як стверджують самі промисловці і розробники озброєнь і військової техніки (ОВТ), ОПК розвивається в умовах неймовірного внутрішнього і зовнішнього опору. Щоб зрозуміти проблеми вітчизняного ОПК та сформулювати рекомендації, Центр досліджень армії, конверсії і роззброєння (ЦДАКР) разом із партнерами - Женевським центром демократичного контролю над збройними силами (DCAF) та Інститутом законодавства Верховної Ради України провів спеціальні дослідження та міжнародну конференцію. Наразі читачам пропонуються виступи фахівців (у послідовності міжнародної конференції 14 березня).

Євген Бершеда, перший заступник директора Інституту законодавства Верховної Ради України

Ми відзначаємо тісну співпрацю з Женевським центром демократичного контролю над Збройними силами, а також з Центром досліджень армії, конверсії та роззброєння. Ми сподіваємося, що наша співпраця буде тривати і далі.

Інститут законодавства Верховної Ради України – це унікальний майданчик, який об'єднує зусилля фахівців в галузі права та інших дисциплін, пов'язаних із законотворчим процесом, співпрацею з народними депутатами, представниками неурядових та громадських організацій. Ми пропонуємо рекомендації для комітетів Верховної Ради, робимо це цілеспрямовано і, крім того, робимо це в письмовому жанрі. Ми постійно проводимо обговорення, що дає можливість безпосереднього спілкування та обумовлює впровадження наробок і напрацювань, які здійснюються спільно з нашими колегами під час дискусій. ОПК як об'єкт управління для незалежної України є не просто важливим, і хоч за останні роки було зроблено дуже багато, залишається достатньо новою сферою для управління, особливо на фоні таких нових викликів як ринкова економіка, демократичний політичний устрій, одним з елементів якого є той самий парламентський контроль, про який сьогодні будуть вестися обговорення.

Юрій Бровченко, заступник міністра економічного розвитку і торгівлі України, голова Міжвідомчої комісії з питань оборонно-промислового комплексу при Раді національної безпеки і оборони України:

Хотів би поінформувати, що нещодавно відбувся візит в Брюссель і ми інформували представників НАТО, щодо перетворень та зрушень, які сьогодні відбуваються в оборонно-промисловому комплексі України, як в державному секторі так і в приватному секторі економіки. Наші здобутки достатньо високо оцінені представниками НАТО, в тому числі і представниками США, Бельгії, Чехії, та ін.

Як представник уряду та голова Комісії з питань розвитку обороно-промислового комплексу при Раді національної безпеки і оборони, маю відзначити, що останні роки характеризуються зміщенням фокусу уваги саме на нормативно-правове забезпечення здійснення реформ. Так, нам вдалося структурувати визначенні керівництвом держави

напрямки. Урядом було винесено до парламенту законопроект «Про виробництво озброєння та військової техніки», законопроект «Про військово-технічне співробітництво». На сьогодні урядом прийнято Програму розвитку обороно-промислового комплексу на період до 2021 року та Програму розвитку боєприпасної галузі. За парламентом залишилося слово стосовно схвалення цих законопроектів. У минулому році було врегульовано питання ціноутворення на продукцію обороно-промислового комплексу. Протягом останніх років для значної частини виробів, що використовуються під час реалізації оборонних проектів були спрощені митні процедури та скасовані відповідні платежі. Такий підхід дозволив здешевити оборонну продукцію без втрати надходжень до бюджету завдяки використанню компенсаторних інструментів. У контексті переходу України на трирічне бюджетне планування було запроваджено систему середньострокового планування в оборонній сфері. Так, з минулого року державне оборонне замовлення затверджується на три роки. Це дало змогу збалансувати, як державним замовникам, так і виконавцям державного оборонного замовлення зрозуміти потреби, можливості нашої промисловості і рухатися далі у цьому напрямку. Ці зрушення, значна частина яких лежить саме у площині законодавчого забезпечення, стали важливими та необхідними для стабілізації ситуації, і сьогодні перед нами стоїть завдання щодо продовження системної реформи. Я хотів би загострити увагу на необхідності корпоратизації підприємств державної сфери економіки в оборонно-промисловому комплексі і подальшої їх приватизації для введення ринкових механізмів для випуску оборонної продукції.

Перехід до ринкового ціноутворення на об'єкти державної власності, розширення кола потенційних інвесторів та захист їх прав - саме такими є основні принципи прозорої приватизації державного майна, задекларовані у нещодавно схваленому парламентському законопроекті. Важливим є створення спільних підприємств та запровадження інструменту спільної діяльності. Ми розглядаємо це, як один з основних інструментів залучення інвестицій та створення сучасних, технологічно прогресивних видів озброєння. Зняття існуючої на сьогодні заборони в українському законодавстві створення спільних підприємств забезпечить входження на український ринок потужних інвесторів та підвищить темпи економічного зростання. Сьогодні основні зусилля Міністерства (Мінекономрозвитку і торгівлі - ЦДАКР) спрямовані саме на завершення процедур міжвідомчого погодження та подальшого супроводження таких законопроектів. Маю надію, що наші ініціативи знайдуть підтримку в парламенті, а сьогоднішній діалог стане передумовою для підготовки та узгодження спільних рішень, спрямованих на всебічний розвиток оборонно-промислового комплексу.

Володимир Горбулін, директор Національного інституту стратегічних досліджень, віце-президент Національної академії наук України, академік:

Мене відверто образив виступ шановного Володимира Путіна перед зборами в Москві. Він порівняв «Сармат», якого ще поки що не існує з нашою «Сатаною/Воеводою» (Р36М2). Цей ракетний комплекс почав надходити на озброєння в Радянському Союзі, починаючи з 1985 року. Всього було виготовлено 308 ракет. Вони

не стояли на бойовому чергуванні в Україні, а були розташовані на території Російської Федерації та Казахстану. Гарантійний строк їх бойового чергування було визначено 15 років. Але ракети мали гарні показники та гарантійне обслуговування дозволило продовжити гарантійний строк. Починаючи з 2005 року, Путін звертався до керівництва України щодо продовження цих строків заводом «Південмаш». Сьогодні РФ має 42 МБР, і з них 27 ракет практично вже вийшли на абсолютно новий строк бойового чергування. Росія відмовилася від продовження гарантійних строків «Південмашем», і перенесла це на Центр Макеева («Державний ракетний центр імені академіка В.П. Макеева» - ЦДАКР). Він не збирається знімати з бойового чергування ці 42 ракети, бо краще цих ракетних комплексів у світі немає. Це оцінка Пентагона і Агентства з протиракетної оборони США. На сьогодні ракета «Сармат» пройшла лише одні випробування, а досвід показує від першого випробування до здачі такого комплексу на чергування необхідно 4-5 років і треба ще провести льотно-контрольні випробування, щоб можна було її приймати.

На жаль, великий потенціал, який був у нашої країни, ми не змогли перевести в незалежну Україну. Для цього існують і об'єктивні, і суб'єктивні причини. Головне в тому, що до таких масштабних замовлень, які були до цього у Радянському Союзі, Україна не змогла б дійти. Наші підприємства працювали за широким профілем, від ракетобудування, танкобудування, до створення двигунів для гелікоптерів, і вони вижили, але, на жаль, вони перейшли на фактично незнаний до того у світовому досвіді режим «експортного напрямку».

Безумовно, експорт зброї це плюс для будь-якої країни, тому що дає змогу торгувати високотехнологічним озброєнням. Це дозволяє підтримувати науково-технічний потенціал країни. Я гадаю, було б великою помилкою і надалі орієнтуватись тільки на цей потенціал.

Виникнення можливості створення спільних підприємств є також дуже важливим фактором для розвитку ОПК. Тепер треба вирішити питання законодавчого рівня, відносно того, як приватні підприємства привабити до роботи в оборонному комплексі. Вони і на сьогодні працюють, але це поки що, не набуло широкого досвіду. Ми досягли важливого результату: сьогодні державне оборонне замовлення створюється не на один рік, а на три роки. І якщо ми зараз вийдемо на те, щоб державне оборонне замовлення містило проведення дослідно-конструкторських робіт, це може стати основою для створення дійсно нових видів озброєння.

Між іншим, наша активність у експорті озброєнь натикається на протистояння деяких наших союзників із країн, які практично нас дуже сильно підтримують, але все ж до цієї пори ми практично не отримали жодного виду озброєння (летального - ЦДАКР). Хоча прийнято рішення в США про надання Україні протитанкових комплексів (ПТРК Javelin - ЦДАКР).

Україна була вимушена працювати з багатьма країнами і використовувати свій науково-технічний потенціал. Ми працюємо з такими країнами, як Туреччина, але це викликає з боку західних держав посилення на те, що ми якимось чином порушуємо Режим контролю за ракетними технологіями (РКРТ). В 1997

році в Раді нацбезпеки і оборони ми два тижня проводили з американцями погодження практично з кожної позиції відносно того, що може виробляти Україна, а чого не може, і що ми можемо робити з іноземними партнерами, а чого не можемо. І коли нам кажуть, що максимальна дальність української ракети для замовника 280 кілометрів, а для наших оборонних потреб 500 кілометрів, це нас не влаштовує. Нині дальність української ракети повинна хоча б бути 1.5 тисячі кілометрів – це кордон для зброї середньої дальності, і така наша позиція викликає у наших західних партнерів нерозуміння. Я вважаю, з боку парламенту було б дуже важливо відпрацювати в межах парламентських зав'язків, перш за все, в межах Парламентської асамблеї Європи, це питання. Ми знаходимося 4 роки у стані війни, ми перед собою маємо країну, яка за рахунок Радянського Союзу фактично утримала ядерний потенціал. Я гадаю, що нам потрібно розповідати, що коли ми пішли на ядерне роззброєння, ми не порушили жодної угоди. Це стосується і Бушерського контракту з поставок турбін в Іран, ми припинили поставки зброї у Македонію, коли були зроблені відповідні заяви, і свого часу навіть відмовилися від поставок зброї в Грузію. Україна має моральне право ставити перед усім світом питання про необхідність зміни умов, навіть, не тільки у ракетних технологіях, а й з огляду майбутнього утворення зразків озброєння.

Філіпп Флурі, заступник директора Женевського центру демократичного контролю над збройними силами

Як представник Женевського центру демократичного контролю над збройними силами я дуже радий зустрічі з вами та з усіма моїми друзями. Зокрема з Володимиром Павловичем та Євгеном Романовичем, з якими ми знайомі вже багато років, і які зробили вагомий внесок у розвиток нашого центру. Центр був заснований у 2000 році зусиллями двадцяти незалежних демократичних держав, однією з яких була Україна. Висловлюємо нашу глибоку вдячність Україні за цей великодушний вчинок. На сьогодні, Женевський центр підтримують уряди 65 країн, але Україна була, є і залишатиметься наріжним комнем нашої діяльності.

Теми, яких ми торкнемося сьогодні, дуже важливі для нас як з концептуальної, теоретичної точки зору, з точки зору стандартів передової практики, так і з юридичної точки зору, з точки зору технічного співробітництва з Україною. Немає сенсу нагадувати, що зараз в Україні відбуваються важливі зміни, деякі з яких, можливо, мали б відбутися значно раніше, і, звісно, усі ми розуміємо значущість того, що ці зміни мають місце саме зараз.

Усі ми знаємо, що напрямки та обсяг виробництва продукції оборонного призначення в Радянському Союзі значною мірою визначались за допомогою урядового контролю, якщо такий підхід взагалі можна вважати контролем. А парламентський контроль, парламентський нагляд у його сучасному розумінні був відсутній. Оскільки Україна готується приєднатись до спільноти, яка живе за євроатлантичними цінностями, важливо буде не лише зрозуміти, як працює урядовий контроль, але також визначити роль парламенту, роль інститутів громадського суспільства у здійсненні управління та нагляду за оборонним виробни-

цтвом, виробництвом зброї, обладнання, обслуговуванням та подальшим експортом зброї, обладнання, послуг. У сучасному світі, який став більшим завдяки глобалізації, а тепер, під впливом певних процесів, здається, знову стає меншим, набуває значення те, хто продає, що продає та кому продає, а також хто купує, що купує та у кого купує. Тому ми повинні розуміти, що оборонна промисловість - це більше, ніж звичайне промислове виробництво товарів оборонного призначення. Виникає політичний аспект, про який ми не повинні забувати. Важливим є те, щоб Україна не лише мала критичний парламентський контроль над виробництвом зброї, обслуговуванням зброї та виробництвом обладнання всередині країни, які відповідатимуть ринковій кон'юктурі, а також мала власну політику щодо того, що продати і кому продавати. Йдеться не лише про передачу технологій, скажімо, передачу найсучасніших технологій. Йдеться й про те, до спільноти з якими цінностями ви хочете належати, крізь призму яких норм ви хочете дивитись на світ в майбутньому. Усі ви розумієте, що продати комплекс бойових заходів - задача дещо інша, ніж продати бутерброд. Придбавши бутерброд ми з'їмо його та забудемо про нього. Комплекс бойових заходів - це взяття на себе довгострокових зобов'язань, і чим далі, тим очевиднішою стає необхідність взяття на себе довгострокових політичних зобов'язань. Тому для нас дуже важливо не лише взяти участь в цьому обговоренні сьогодні, а стати учасниками процесу обговорення в майбутньому, а також забезпечити виявлення та вирішення всіх важливих проблем, пов'язаних з нашою дискусією.

Оскільки наша організація має назву "Женевський центр демократичного контролю над збройними силами", "контроль" для нас означає не просто урядовий контроль або парламентський контроль, або сукупність урядового та парламентського контролю. "Контроль" означає управління, яке повинно здійснюватися політичними силами, що входять до складу парламенту, а також - прозорість та відповідальність керівництва в ринкових умовах. Ми повинні вивчити стандарти передової практики в цій галузі, знати, якими вони можуть бути в майбутньому, а також розібратись, які вимоги висуваються до України. Ми не встигнемо розглянути всі питання сьогодні, але ми встигнемо закласти фундамент для вирішення цих питань в майбутньому. Сьогодні ми можемо розглянути кілька важливих питань, що стосуються законодавства, у його сучасному вигляді та можливі тенденції його змін, а також розглянути питання попереднього мобілізаційного розгортання.

З нашого боку, ми з нетерпінням очікуємо на початок сьогоднішньої дискусії, а ще більше - на подальшу участь у процесі дискусії.

Отже, бажаю нам успішного обговорення сьогодні.

Валентин Бадрак, директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння досліджень

Незважаючи на те, що зміни в ОПК країни відбуваються повільно, але вони дійсно відбуваються, і перехід на трирічне державне оборонне замовлення – це позитивний результат. Внесення двох проектів законів також є дуже позитивними подіями.

1-го березня ц.р. було призначено голову Міжвідомчої комісії з питань оборонно-промислового комплексу - ним став Юрій Петрович Бровченко. Можливо, це сигнал, що ера «ручного управління» обороною у нас підходить до фінішу, а це саме той аспект, за який Україну дуже критикували западні партнери, і можливо, цей початок надалі повністю перенесе центр тяжіння щодо виробництва і реалізації воєнно-технічної політики в уряд.

Нам треба передусім покращити питання інвестування і фінансування нових розробок і виробництв, а також активізувати приватизацію. Щодо фінансування, то тут внутрішні резерви можуть бути саме від приватизації і від залучення приватних українських банків. Мені здається, що державні гарантії на рівні 18-19% - це дуже схоже на вбивство підприємств. У такий спосіб для них не створюються умови для розвитку. Щодо інвестування, то це питання законодавчого поля і перший крок – я тут перейду до меседжу до західних партнерів, тому що ми всі очікуємо на західні інвестиції, але наприклад, питання створення боєприпасної галузі продемонструвало, що у нас з цим не дуже добре. Умови для західних інвесторів у нас до кінця не створені. Інвестор досі не відчуватиме себе хазяїном виробництва, якщо він приходитиме до України. Дуже добре, що питання ціноутворення влаштовано, і це величезний крок вперед, але якщо приходять іноземний то він, напевно, розуміє, якщо прибутки України становлять понад 80-85% від збройного експорту, і лише 12-15% від державного оборонного замовлення, то він приблизно розуміє, скільки він може реалізувати на внутрішньому українському ринку. Якщо поррахувати ці прибутки то виходить приблизно 8-10%. Такий інвестор хоче решту продукції реалізувати у третіх країнах, і це зрозуміло, тому що в Україні об'єктивно більш дешева робоча сила. Але він стикається із ситуацією, коли він це не може зробити. Йому потрібно виключно все облаштувати в ДК «Укроборонпром», з'ясувати ціну та умови роботи на світовому ринку озброєнь. Він стикається з низкою нюансів і зарегульованістю українського ОПК, і усе це насправді його стримує, щоб приходити в Україну. Перший крок розв'язання цих питань – урядовий. Необхідно внести декілька змін у відповідні постанови уряду, щоб підприємства усіх форм власності, які мають власні виробництва, могли отримати вільний вихід на світовий ринок озброєння. І це не тільки, щоб вони заробляли гроші, але це і для того, щоб прийшли іноземні інвестиції і були створені новітні виробництва.

Інше питання – український збройний експорт. Нам відомо про значну стурбованість по відношенню роботи українських компаній і інститутів у Китаї, нам відомо про величезну стриманість щодо створення Україною оперативно-тактичного ракетного комплексу в інтересах іноземного замовника, і це насправді дуже прикрі речі. До сьогоднішнього часу Україна, яка чотири роки воює, має величезні обмеження від Європи щодо придбання комплектуючих та й власне зброї, тому Україна має право ставити питання щодо перегляду існуючих умов. Я наведу один конкретний приклад, який є типовим для України. Пам'ятаєте, за часів президентства Ющенка з захопленням відкривався проект модернізації гелікоптера Ми-24 з французькою компанією Sagem, і усі ми потім побачили, що

Україна зіткнулася з обмеженнями, з небажанням нас оснащувати технологічно і посилювати Україну у військовому сенсі. І тому за рахунок зовнішніх контрактів команда українських зброярів цю проблему розв'язала, і в Україні фактично створено гелікоптер, який буде здатен вести бій вночі і в будь-яку погоду, матиме всі ті елементи, які нам не дали наші іноземні партнери. Усе це здійснено за рахунок власних розробок та внутрішніх інвестицій. Це приклад того, що Україна за рахунок роботи на зовнішніх ринках створює свою власну зброю для того, щоб боронити себе. Наш Центр дослідив цю ситуацію і дійшов висновку, що близько 90% розробок нових українських технологій і зразків зброї, фактично, виконані за рахунок зовнішніх контрактів. Тому хочу сказати, що Україна не може собі дозволити не торгувати на зовнішньому ринку, Україна не може собі дозволити не займатися передачею технологій, це фактично є дальність. Якщо є бажання, щоб українські науково-виробничі структури не працювали, скажімо, у Китаї, то їх треба завантажити тут. Ті всі умови і обмеження для України гонять українські підприємства закордон. Є приклад підприємства, яке відмовилося виробляти серійний виріб для Повітряних сил ЗСУ, та пішло у Литву; є інший приклад, коли підприємство, яке створило і виробляє системи захисту проти безпілотної техніки, пішло у Південну Африку; деякі підприємства ідуть в Китай. І з позиції вже відкриття підприємств там, на територіях іноземних держав, українські технології розповсюджують вже за правилами тих країн, які там існують, тому тут Україна втрачатиме вдвічі, якщо не владнає ситуацію. Втрачатиме кадри, технології та гроші.

**Анаталій Гиршфельд, народний депутат України, исполнительный директор
Национального комитета по промышленному развитию**

Я считаю, что нужно начать с ситуации, которая у нас сложилась вообще в ГК «Укроборонпром», и с заказами в Украине. Говорить о важности обороной отрасли сегодня не приходится сегодня, я думаю, мы тут все единомышленники.

У нас существует полный разрыв между ГК «Укроборонпром» и остальной промышленностью в Украине. МЭРТ (Минэкономразвития и торговли - ЦИАКР) вследствие возложенных на министерство задач не может в полной мере координировать и промышленность, и оборонный комплекс.

Не побоюсь сказать, что огромное количество непрофессиональных людей которое нахлынуло в оборонный комплекс в последнее время, привело к тому, что многие предприятия оказались на грани банкротства или не загружены. На мой взгляд, многие проблемы оказались отодвинутыми так далеко, что надо потратить много времени, что б их вытащить, оценить и понять способы решения.

Мне кажется, что на этом этапе, прежде всего, нужно понять, что нужно сделать, чтобы открыть для частного капитала, для частных инвестиций, для частной инициативы оборонную отрасль и сшить ее с тем промышленным потенциалом, который есть. Я уверен, что сама по себе оборонная отрасль может приблизить нас к тем 7% роста экономики, который сегодня так важен для Украины и здесь мы имеем колоссальный потенциал.

Частные компании – единственные кто сохранил критические технологии в определенных секторах. В то время как государственные предприятия об этом даже не задумываются. Они стремительно растрачивали как кадровый потенциал, так и технический. И не сумели нарастить его за годы имеющегося гособоронзаказа.

Необходимо уходить от советских шаблонов в области планирования и распределения гособоронзаказа. Мы все думаем в масштабах года, а НИОКРы (научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы - ЦИАКР) должны финансироваться на 3-4 года вперед. Почему ЭТИ вопросы не являются предметом открытых дискуссий и обсуждений, ведь украинские инженеры, работая в Израиле, Германии, США, создают блестящие образцы техники, конкурентоспособные на мировом уровне. Мы тратим сегодня миллиарды, которых у нас не хватает, на обучение специалистов, чураемся, что они работают в частном секторе, а в результате, чуть ли не молимся, чтобы нам дали западные образцы вооружения, которые мы и сами можем создавать. Мы могли занимать лидирующие позиции во многих отраслях, как бронетанковой, ракетной, авиационной и так далее.

Необходимы открытые конкурсные процедуры, изменение закона о госзакупках, масштабное привлечение частного капитала. Прежде всего, давайте привлечем свои инвестиции! Если свои инвестиции не пойдут, то не пойдет никакой инвестор. Иностраный банк никогда не профинансирует украинские предприятия под военные контракты, потому что они прекрасно понимают, что это непредсказуемое поведение ГК «Укроборонпром», невыполнение своих обязательств, непрозрачная процедура закупок. Все это не позволяет говорить о долгосрочном для банков планировании, а банки это первый индикатор того, будут ли идти инвестиции. Если западный банк кредитует частное украинское предприятие под контракт ГК «Укроборонпром», то можно даже не создавать ничего особенного, и завтра же туда придет западный капитал. К сожалению, мы не сумели разрушить эту скорлупу, а живем постоянно бравадами о том, что все у нас здорово и мы говорим о мощи, хотя внутри эта мощь серьезно подточена.

К сожалению, мы потеряли гражданское двигателестроение в Украине, но у нас осталось двигателестроение на «Заводе имени Малышева». Если мы хотим сохранить бронетанковую отрасль в том виде, в котором она есть, нужно вычленять куски государственных предприятий и развивать их на основе государственно-частного партнерства. Пока осталась школа, пока остались КБ, пока остались остатки промышленного производства. Потому что, я думаю, еще год-два, и мы полностью лишимся и этого. Нам нужно сегодня иметь прозрачный перечень, как критических технологий, так и целей создания новой продукции, которые привлекут к себе частных инвесторов. И на основе государственно-частного партнерства можно будет развивать и технологии, и будущие производства оборонной продукции. Примеры, которые сегодня существуют в мире, демонстрируют доступ частного капитала к рынкам вооружений – как локальных, так и экспорта. Говорят о том, что без частного капитала ни одна страна в мире не

достигла тех цілей. Все ведущие страны работали на основе государственно-частного партнерства, а самое главное, в открытой конкурентной среде, которая является стимулом.

Павло Букін, генеральний директор Державного концерну «Укроборонпром»

Я представляю державний концерн «Укроборонпром», який об'єднує більшу частину українських підприємств оборонної галузі.

Основні надходження, які українська оборонка отримує за рахунок експортних поставок, які складають 80-85%. На сьогоднішній день об'єм державного оборонного замовлення збільшується. Наприклад, за останні роки на підприємстві КП «НВК «Іскра» значно збільшилося виробництво продукції в межах державного оборонного замовлення, натомість експорт зменшився. Така тенденція є радісною, оскільки вказує на те, що оборонне замовлення починає виконувати роль локомотива в оборонці. На жаль сьогодні цього ще не сталося, але ми розуміємо, що це пов'язано з обмеженими можливостями державного бюджету.

Приблизно 50% бюджету ЗСУ витрачається на повсякденні потреби військ, їжу, форму, зарплату військовослужбовцям, ремонт техніки, - тобто на такі потреби, які не пов'язані з покращенням арсеналу ЗСУ. Такий розклад справ важко назвати бюджетом розвитку, але ми бачимо, що фінансування Міністерства оборони значно збільшилося, і це дуже позитивно.

Чисельність армії України на сьогоднішній день досить велика, а саме 250 тисяч, особливо, якщо порівнювати з Німеччиною, яка має 170 тисяч. Але для того, щоб ефективно захищати нашу державу, нам необхідні інструменти колективної безпеки. В такому контексті сьогодні розвивається оборонна промисловість України.

Одним з питань, які потребують вирішення, є проблема ціноутворення та контролю цін в державному оборонному замовленні. На сьогоднішній день у нас є система державного оборонного замовлення, при якій замовник - Міністерство оборони, - повністю контролює собівартість виробу, його рентабельність і заробітну плату працівників, що встановлюється нормативно-галузевими довідниками Міністерства економічного розвитку та торгівлі. Керівники оборонних підприємств, в першу чергу, це стосується ремонтних заводів, не зацікавлені в такій системі, оскільки вона призводить до здешевлення собівартості їх послуг. На мою думку, ця система визначення заробітної плати галузевими нормами, запозичена з Радянського Союзу, потребує змін. На сьогоднішній день існує ініціатива зниження рентабельності з 30 до 20%, але якщо ми хочемо створювати власні робочі місця та підвищувати заробітну плату, нам треба створювати нормальні умови і принципи роботи. Сьогодні я маю вимагати від директора підприємства здешевлення продукції, що для нього є не вигідним. Така система не дає розвиватися ні Міністерству оборони, ні виробникам, через що ми ніколи не зможемо перейти до питань корпоратизації та приватизації. Тому що ця система не є вільно-регульованою, і це робить її зовсім непривабливою для інвесторів.

Другим важливим питанням, про яке вже говорять багато років, є перехід

на стандарті НАТО. Треба починати хоча б з маленьких кроків. Найпростішим прикладом є питання пістолета Макарова. Міністерство оборони має значну кількість одиниць цього пістолету на складах, але головним чинником тут питання закупівлі боєприпасів до нього. Стандарт НАТО аналогічного патрону становить 9x19 мм, і треба вмовляти виробників на переналаштування виробництва. Також вимагає рішення питання в сфері авіабудування, чи ми переходимо на стандарти НАТО і отримуємо технічну допомогу від наших партнерів, або ми і далі проводимо модернізацію наших власних систем.

Олег Высоцкий, председатель Правления Общественного союза «Лига оборонных предприятий Украины», председатель Совета директоров ЧАО «НПО «Практика»

Эта конференция - подтверждение успехов Лиги. Лиге всего лишь год, и создали «Лигу оборонных предприятий Украины» 10 энтузиастов. Но за год мы добились результата. Хочу с гордостью отметить, что на прошлой неделе в штаб-квартире НАТО выступали не только господин Бровченко и господин Букин (заместитель министра экономического развития и торговли Украины и генеральный директор Государственного концерна «Укроборонпром», соответственно – «ОПК»), но и представитель «Лиги оборонных предприятий Украины». И еще одно важное событие, которое подтверждает, что частный сектор что-то значит в стране. Это то, что вместе с назначением Бровченко руководителем Межведомственной комиссии туда включили и генерального директора Лиги. Сегодня частный бизнес будет не только работать на благо Украины, но и будет пытаться что-то менять в этой стране.

Лига создавалась для того что бы развивать новые изделия, и на сегодняшний день в это вкладывает деньги только частный сектор. Мы три года складывали деньги, которые были заработаны частным бизнесом и сделали новые изделия. Сегодня на примере ЧАО «Практика» у нас есть пять автомобилей, допущенных к эксплуатации, и прошедших государственные испытания.

Сегодня мы говорим о том, что в ценообразовании мы сделали большой успех. Я помню, на последнем заседании комиссии предыдущий руководитель – Гладковский, - говорил, что это громадный успех и теперь предприятия могут получать не 1/20, а 5/30 процента прибыли. К сожалению, этот механизм не работает, и в феврале была с голоса принята поправка, и все, что добились за два года, приостановлено. И мы имеем снова 1/20. Сегодня Украина ровно год потеряет в развитии новой техники и вооружения, ибо тех денег, которые мы получаем, не хватает. Мы и так рады и благодарны стране, что нам дают возможность заработать, мы защищаем нашу родину, но о развитии нашего будущего никто не думает.

Еще один аспект: «Лига» обратилась к руководству Нацбанка и надеется, что нас поддержит ГК «Укроборонпром» потому что те вопросы и проблемы, которые есть у частных, есть и у предприятий ГК «Укроборонпром». Я разговаривал с новым руководителем Наблюдательного совета концерна, и он поддержал мою идею. Она состоит в том, что мы хотим выйти на самый высокий разговор с вопросом, почему

мы, получая кредиты от государственных банков должны платить по 20% процентов в год, если мы выполняем государственный контракт для государства. Нам не дали заработать на этих пресловутых процентах 5% на 1/20 и 5/30, но я готов утвердить контракт, где мы (частные и государственные организации) будем получать условно 70% предоплаты, а где еще 25%? Мы идем в банк и под 20% берем кредит и в итоге мы платим 5% коммерческому банку. Мы будем настаивать, что бы государство подумало и добавило возможность получать кредиты по минимальной ставке.

В этом году мы хотим начать активно бороться системой «Prozorro». Это касается абсолютно всех, и прежде всего ГК «Укроборонпрома». Мы как будто бы делаем контракты, которые подразумевают секретность, а в итоге любой, кто захочет, может с помощью интернета понять, как по «закрытому» контракту ГК «Укроборонпром» (который обязан покупать через «Prozorro») покупает двигатели, и он четко знает, сколько купили БТРов. Какая секретность? Мы сейчас проводим закупки через «Prozorro», и там все написано про эти машины. Дружить с «Prozorro» - хорошо, но не для нашего бизнеса.

Еще одно. Сегодня частный бизнес делают очень приличную продукцию, и мы готовы ее предлагать на рынок в Украине и за границу, но все слышали о том, что нам поставлена задача к 2020 году перейти на стандарты НАТО. Наше Минобороны должно будет покупать продукцию, сертифицированную стандартам НАТО, а наша продукция не соответствует этим стандартам по многим параметрам. Мы не сможем это подтвердить. За границей это не просто дорого, а безумно дорого! Я приведу вам пример: что бы сертифицировать бронированную машину нам братья-славяне предложили цифру 900 тысяч евро. Если три машины, плюс налоги, это получится порядка 2 миллионов евро, а для частного бизнеса это сумма не подъемная. Государство должно этим заниматься, кто-то должен это возглавить. Турчинов (секретарь СНБОУ) тоже это поддерживает, но реально пока это стоит на месте, и я надеюсь, что с господином Бровченко мы этот вопрос поставим как один из самых важных в стране.

Хочу сказать, что мы год молчали, а сегодня как-то опыта набрались, и мне кажется, что давно назрело создание органа центрально-исполнительной власти в стране. Сегодня обороной по большому счету основательно никто не занимается. Я уверен, что сейчас в МЭРТ нет толком ни людей, ни штата. Нужен центральный орган исполнительной власти. Без этого ни куда. Страна воюет, промышленность есть, а этим никто не занимается.

Владислав Шостак, заступник директора Департаменту військово-технічної політики, розвитку ОВТ МО України - начальник управління військово-технічної політики та формування державного оборонного замовлення

Головним завданням Міністерства оборони є забезпечення Збройних сил новітнім озброєнням. Дуже багато проблемних питань, дійсно, відчувається проблема управління ОПК. Але успіхи вже є. Якщо говорить на сьогодні, то частка державного оборонного замовлення у приватному та державному секторах практично зрівнялася.

Чим займається приватний сектор? Безпілотні авіаційні комплекси, - на сьогодні ми закупаємо приблизно до 10 типів таких апаратів. Вони одразу проходять модернізацію згідно з потребами військ, тобто друга партія вже може значно відрізнятись від першої, що свідчить про стійку тенденцію до постійного покращення. З'явився багатий вибір броньованої автомобільної техніки, спеціальної техніки, медичної техніки. Традиційно АТ «Мотор Січ» закриває питання, пов'язані з вертольотами – вони активно працюють над модернізацією і Мі-8, і Мі-24. Пропонувався проект нового легкого бойового вертольоту, але він виявився досить дорогим. З'явилися снайперські гвинтівки в Україні, які ми закупаємо вже другий рік. Вітчизняні прилади нічного бачення постачаються вже протягом чотирьох років. Триває закупівля станцій радіоелектронної боротьби для захисту наших військ, в тому числі і на передньому краї. Традиційно, поруч з підприємством КП «НВК «Іскра» працюють і приватні підприємства, які виготовляють та модернізують радіолокаційні станції. Але це не вся номенклатура, яка потрібна для сучасної збройної боротьби.

На сьогоднішній день Сухопутні війська більш-менш укомплектовані, але ми йдемо шляхом мінімальної модернізації, щоб покращити показники виконання завдань. Але нашим проблемним питанням залишається протистояння ракетним ударам та масованим авіаційним ударам. На жаль, для цього потрібна високотехнологічна техніка, яку ми не можемо купити за кордоном.

На сьогоднішній день ідуть активні розробки ракетних комплексів. Не потрібно говорити, що у нас не фінансуються дослідно-конструкторські роботи з розроблення нової техніки, бо фінансування є. Щорічно фінансування виділяється приблизно на 30 таких проектів. Але проблемою є технологічна відсталість підприємств, відсутність дослідної бази.

Якщо говорити про ціноутворення, то треба зазначити, що Міністерство оборони працює в рамках діючого законодавства, нас постійно перевіряють, у тому числі, і Рахункова палата, ми не можемо вийти за межі керівних документів – якщо вони будуть змінені, то і ми зможемо щось змінити. Хочу запевнити, якщо порівнювати закупівельну вартість продукції починаючи з 2014 по 2018 рік, то ми побачимо, що ціна виросла в 2,5 – 3 рази. Бюджет Міністерства оборони, який виділяється для закупівлі озброєння, знаходиться в межах 7-10 млрд. Тому виходить так, що начебто коштів виділяється і більше, але купити ми можемо менше ніж раніше.

Другим питанням є те, що вже профінансовано оборонку на 5 млрд гривень, але продукцію ми так і не отримали.

На кінець хочу сказати, що в Міністерстві оборони діє Комітет реформ. Ми співпрацюємо з високими радниками НАТО, зокрема з питань створення системи інтегрованої закупівлі через систему «Прозоро». Ми розповіли про цю систему радникам НАТО, і вони були приємно здивовані. Тобто в нас дуже потужна система контролю, але разом з тим з'являються проблеми, які не приють розвитку ОПК і, відповідно, створенню нового ефективного озброєння.

**Валерий Павлюков, президент корпорация «Таско»
(Выступление на международной конференции «Законодательное обеспечение парламентского контроля в оборонно-промышленном комплексе Украины» 14 марта, организованной ЦИАКР, DCAF и Институтом законодательства ВРУ)**

Чтобы понять, что происходит в ОПК сейчас, необходимо изучить некоторые моменты из истории. После распада СССР Украине досталось более 30% оборонного комплекса Советского Союза. О мощности оборонно-промышленного комплекса говорит тот факт, что когда возник Пакистанский танковый контракт, в Украине в течение 6 месяцев был создан замкнутый цикл производства танков.

После того, как началась активная работа Украины (на мировом рынке вооружений – ЦИАКР), законодательные органы запретили частным предприятиям производство вооружения. Однако по моей просьбе было выпущено постановление Кабинета министров Украины, по которому мне как руководителю частного предприятия разрешили производить вооружение. Потом на основе работы нашей компании были внесены некоторые изменения в закон. Однако было введена лицензия на производство вооружения, для получения которой для начала было необходимо построить завод, нанять и обучить людей, а также получить разрешение на проведение работ. Такие условия были совершенно неблагоприятны для инвесторов. Именно поэтому в боеприпасную отрасль после распада Советского Союза не было вложено ни копейки как государственной, так и иностранных инвесторов. Сейчас это положение отменено, хотя некоторые товарищи и выступают за его восстановление.

Есть еще один момент, который тормозит развитие не только боеприпасной отрасли, но и всего оборонно-промышленного комплекса, – это монополизм экспортных поставок со стороны «Укроборонпрома». Заявки на производство со стороны Министерства обороны слишком малы, а запасы старого вооружения на складах очень велики.

Говоря о проблеме ценообразования, необходимо упомянуть, что раньше «Укроборонпром» в качестве комиссионных брал лишь 3% от экспорта продукции, сейчас эта цифра выросла до 12%. При таком «грабеже» даже нельзя говорить о выходе новой продукции на мировой рынок. Поэтому я считаю, что нужно уходить от монополии «Укроборонпрома», который является хозрасчетным концерном, он должна быть первой среди равных, но в целом она должна работать на общество, и не являться законодателем.

Когда я был руководителем военно-промышленного комплекса Украины, у меня было 900 предприятий, 1 миллион работающих и 35 человек сотрудников. Сейчас картина совсем иная, количество сотрудников значительно увеличилось, они ходят и ищут себе работу, поэтому любая поставка на экспорт оформляется 3-4 месяца. Поэтому я считаю, что последней проблемой, которая мешает развитию ОПК, является монополизм «Укроборонпрома».

Немного о достижениях нашего предприятия. В прошлом году мы провели испытания двух видов осколочных и термобарических гранат для РПГ-7, была произведена первая серийная поставка на экспорт, в этом году запускаем про-

изводство патронов 7,62x39мм, заканчиваем изготовление 90-мм пушки по стандартам НАТО для того, чтобы делать под нее боеприпасы и выходить на мировой рынок.

Также одной из проблем, которой стоило бы заняться, - это отсутствие производства специальной химии (порохов, взрывчатых веществ). В связи с политикой предыдущих годов мы потеряли производство гексоген, октогена, авиационных баллистических порохов. То есть можно сказать, что производства специальной химии в Украине нет, а закупка этих составляющих всячески препятствуется не только предприятиями, но и банками, которые отказываются пропускать платежи по таким закупкам. Поэтому вопрос об импорте необходимых составляющих из Европы должен быть решен на законодательном уровне, поскольку страны Европы попросту не дают разрешение на их поставку в Украину.

Сергій Згурець, директор інформаційно-консалтингової компанії Defense Express

Час гасел має змінитися часом компетенцій. Такі головні очікування на тлі заходів, які мають бути реалізовані в оборонно-промисловому комплексі країни.

2018 р. буде своєрідним моментом істини, реальним випробуванням, перевіркою на ефективність усієї існуючої державної системи, аби забезпечити задоволення потреб армії сучасним озброєнням, створити умови для реального оновлення оборонної промисловості. Але що заважає? Що і як можна та треба змінити?

В Україні раз за разом піднімається питання про необхідність створення центрального органу виконавчої влади (ЦОВВ), який має опікуватися оборонно-промисловим комплексом, «замикатися» на «профільного віце-прем'єр-міністра» і «керувати» підприємствами ОПК, що перебувають у державній власності.

За оцінками низки експертів, інтерес до цієї теми насамперед підживлюється невинуватими сподіваннями отримати через цей унікальний «орган» контроль як над фінансовими потоками, що помітно збільшилися у оборонному секторі, так і над державною власністю у вигляді підприємств ОПК, яка все ще залишається чи не єдиними неподіленим «полем» з часів Радянської імперії. Але існуюча в країні нормативно-правова база насправді вже має певні запобіжники щодо цих ризиків.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. ухвалена Стратегія підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Там зазначено, що відповідно до рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку, функції держави-власника повинні бути відокремлені від функцій держави-регулятора. Адже поєднання цих двох функцій у одному органі виконавчої влади породжуватиме конфлікт інтересів. Держава-регулятор і держава-власник буде лобювати насамперед інтереси державних компаній, ігноруючи інтереси приватного бізнесу, що для України є неприпустимим з огляду на тенденцію зі збільшення кількості приватних підприємств, які виконують державне оборонне замовлення в інтересах усіх силових структур.

Функції регулятора в Україні покладені лише на міністерства, що передбачено Законом України «Про центральні органи виконавчої влади». Проте жодному міністерству в Україні не визначені повноваження щодо формування та реалізації оборонно-промислової політики. Відтак, немає ні профільного міністра, ні відповідального за цей сегмент реального сектору економіки. Хоча в уряді є відповідальні і за культуру, і за сільське господарство, і за енергетику, а от за «оборонку» - хоча «війна, агресія, АТО, танки давай!» - ніхто. Сьогодні на МЕРТ покладено лише функції з узагальнення пропозицій інших ЦОВВ з цих питань, проте жодної відповідальності не покладено.

Тож не дивно, що за умов, коли ніхто не відповідає за оборонно-промислову політику, і трапляються такі унікальні випадки, коли з голосу на засіданні уряду 14 лютого за ініціативи військового міністра підтримується рішення (про скасування прийнятих Урядом 12 лютого цього ж року рішень, погодженого з тим же Міністерством оборони), яке в черговий раз змінює затверджені норми прибутку. І цей крок ігнорує інтереси оборонних підприємств як державної так і приватних форм власності. А на їхній захист просто немає кому стати.

В цих умовах, за висновками низки експертів, оптимальним та оперативним може бути рішення щодо внесення Урядом зміни до положення про Міністерство економічного розвитку та торгівлі, згідно з яким на МЕРТ слід покласти повноваження щодо формування та реалізації оборонно-промислової політики. Такі заходи, до речі, передбачалося зробити ще у 2016 р., проте через неконструктивну позицію окремих керівників ДК «Укроборонпром» питання було відтерміновано на невизначений строк.

Прийняття рішення вимагає як затверджена Президентом України Концепція розвитку сектору безпеки та оборони, так і проект ухваленого РНБОУ Закону «Про національну безпеку України».

Можна припустити, що гальмування рішення щодо ЦОВВ пов'язане із небажанням жодної посадової особи в уряді брати на себе реальну відповідальність за весь клубок проблем, пов'язаних з «оборонкою». Насамперед це стосується виконання трьох ключових програм: Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2021 року; Державної цільової програми реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу України до 2021 року та Державної цільової програми створення та освоєння виробництва боєприпасів та продуктів спецхімії до 2021 року.

Що ж до втілення функції держави-власника, тобто функції управління майном підприємств оборонної галузі, то зараз її головно здійснює державний концерн «Укроборонпром». Хоча оборонні підприємства також є у підпорядкуванні Національного космічного агентства, Міністерства освіти тощо.

Виконання функцій з управління суб'єктами господарювання може здійснюватися або через окремий державний орган, наприклад через Агентство з питань ОПК (такі ідеї були, але створення нової управляючої структури в нинішніх умовах виглядає абсолютно нераціонально з огляду на брак бюджетних коштів, фахівців тощо), або шляхом створення керуючої (акціонерної, холдингової тощо) компанії. Експерти наголошують, що саме у цьому напрямку має рухатися у своїй

трансформації державний концерн «Укроборонпром», який у нинішньому своєму статусі як об'єкт господарювання увійшов у протиріччя з новими викликами та новими запитами внутрішнього та зовнішнього середовища.

Державний концерн «Укроборонпром» був створений постановою Кабінету Міністрів України №993 2012 р., на думку більшості експертів, саме з метою концентрації управління оборонно-промисловим комплексом України в руках агентів впливу Кремля. Цей проект передбачав також входженням під дах «Укроборонпрому» найбільш ласих «фінансово-технологічних шматків» ракетно-космічної галузі України – ДКБ «Південне» та ДП «Південмаш», про що у 2013 р. навіть було прийнято рішення РНБОУ (не втілене у життя лише завдяки зусиллям небайдужих людей, але і не скасоване до теперішнього часу).

Концентрація управління і контролю майна (потужностей, технологій, проєктів) усіх оборонних підприємств в ДК «Укроборонпром» мала суттєво спростити залучення українських державних підприємств до виконання оборонно-промислових програм в інтересах посилення військового потенціалу Російської Федерації, а у подальшому – провести їх приватизацію за вигідними цінами за допомогою російського капіталу. За відсутності Мінпромполітики та мінімізації ролі парламенту така загроза була досить реальною.

Проте гра в монополію зіграла злий жарт с планом, ідеологом якого був Рогозін. В умовах першого етапу війни з Росією «Укроборонпром», саме завдяки своїм управлінським (фактично директивним) повноваженням відіграв позитивну роль і забезпечив скоординоване виконання вітчизняними підприємствами першочергових заходів, пов'язаних з ремонтом, модернізацію та виробництвом озброєння та військової техніки для задоволення потреб антитерористичної операції на сході України.

Утворення «Укроборонпрому» у певній мірі сприяло деполітизації оборонно-промислової сфери, що також слід розглядати як позитивний чинник.

Проте на сьогодні є нагальна потреба в уточненні окремих положень статуту «Укроборонпрому». Зокрема, завдань та функцій, які раніше головним чином були зосереджені на зовнішньоекономічній діяльності. Нині наголос має бути зроблений на реалізацію єдиної науково-технічної та технологічної політики, координації виробничої діяльності підприємств-учасників насамперед щодо виконання завдань із забезпечення ОВТ державних замовників, вирішення питань імпортозаміщення, розробки та реалізації Стратегії розвитку. Невідкладною задачею є і удосконалення структури самого Концерну, про що вже заявив новий очільник «Укроборонпрому», професіоналізація (оновлення) кадрового потенціалу, оптимізація чисельності, функцій та завдань структурних підрозділів, вжиття заходів щодо унеможливлення безпідставного втручання «Укроборонпрому» у господарську діяльність підприємств.

Олексій Скрипник, народний депутат України, заступник голови Комітету з питань науки і освіти

Нещодавно, я у Львові стикався з військовими підприємствами, частина з яких є партнерами ДК «Укроборонпром», частина приватні. І побачив деякі речі,

які не вкладаються у 4-й рік війни. Вони займаються дронами і шукають шляхи, які дозволять їх впровадити в українську армію. І вони кажуть, що необхідно 8 місяців, щоб поставити на озброєння дрон. Таке враження, що вони не в курсі, що в Україні війна.

Не хочу називати, але є один проект, який робили 15 років, і тепер хочуть его здати, але вже навіть нема тих операційних систем, на яких виріб робився. Насправді, зараз компанії здатні переписати цей проект з нуля за півроку. Це 15 років тому було важко зробити, а зараз це нормально. І це вийде набагато дешевше ніж вони витратили на НДДКР, і так далі.

У нас складається парадоксальна ситуація. З одного боку, у нас є абсолютно нескінченні проекти, на які виділено мільярди гривень, з іншого боку, ми не маємо результату. Ситуація з зарплатнею, приватизацією та особливо, з ціноутворенням знаходиться в жахливому стані. Давайте ми тоді перейдемо від розмов до створення невеличкої робочої групи, яка сформулює питання зміни законодавства, і ми терміново його змінимо. Якщо ми хочемо сформувати парламентський контроль, то давайте зробимо так, що «Укроборонпром» випускає продукцію, у них є ціна, і вони з цією ціною виходять. Якщо їм потрібний спеціальний пристрій для управління тим чи іншим видом зброї, то нехай буде конкурс, закупка і визначання ціни. І все. Я маю досить об'єктивне ставлення до «Прозорро» і розумію, що в них є достатньо внутрішніх проблем. Навіть на «Прозорро». Умовно внутрішнє «Прозорро» для військових проектів. Коли виставляється тема обговорень що потрібно і виконується той чи інший проект.

Останні два роки ми постійно говоримо, що нас не влаштовує собівартість озброєнь, і відповідні постанови, але ми нічого не робимо, щоб це змінити. Давайте ми зараз відійдем від того, що ми говоримо, сформулюємо підходи, які ми вважаємо правильними, особливо, з урахуванням того, що ми йдемо до приватизації військово-промислового комплексу. Ми розуміємо, що державна оборонка здатна випускати класну продукцію, але якщо ми говоримо про сучасну продукцію, де частина електронних компонентів є мінімум 50% - 90%, і це у світі випускається у переважній більшості приватними підприємствами. І якщо хочемо задіяти потенціал сотні підприємств, які з'явилися зараз, то для цього потрібно, щоб була нормальна конкуренція, для цього ми маємо отримати агентство з ВПК.

Ті ресурси, які зараз є в Мінекономіки, є дуже слабенькими. Нам потрібно, що «Укроборонпром» став нормальним концерном. Тобто, щоб ми зробили нормальну структуру, тому що зазвичай неправильні структури неправильно працюють. Зробимо агентство з ВПК, яке фактично створювало б військово промислову політику і це дуже важливо.

Ми вже 4 роки говоримо про завод для патронів. Уявимо, що ми збудували цей завод під 5/45 і, наприклад, ворог його знищить одним ударом, а якщо завод був би під стандарт НАТО, його б не було сенсу знищувати. Промислова політика тісно пов'язана з військовою політикою. І якщо ці речі сформовані, тоді країні стає зрозуміло, що ракети ми закуповуємо або виробляємо тут.

За 4 роки війни ми зрозуміли, що є речі, які нам ніхто не продає, і такі речі ми маємо виготовляти власноруч, або знайти спосіб, яким можна їх купити.

І тоді, коли буде орган, який формує військово-промислову політику, коли буде нормально працююча Рада конструкторів, яка буде розуміти, що ми можемо зробити, і коли ми будемо розуміти, що ми можемо купити, а що ми можемо зробити, буде нормальне протиріччя між тим, що ми можемо зробити, а що потрібно виробляти спільно з країнами НАТО.

Нам так само потрібно розуміти, що багато країн, які перейшли на стандарти НАТО, до сьогодні користуються старою технікою. Нам треба підійти дуже прагматично: скільки підрозділів і в якій кількості ми хочемо перевести на стандарти НАТО. І скласти карту на 30 років, тому що це є великі витрати для будь-якої країни. І відповідно до цього формувати і військово-промислову політику і оборонне замовлення на наступні роки.

Кривенко Віктор Миколайович, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету

Я згоден з представниками Ліги оборонних підприємств України, що треба давати більше свободи нашим приватним компаніям.

Ми постійно продовжуємо дискусії з Міністерством економічного розвитку та торгівлі щодо їх невиконання коаліційної угоди, де прописано реформу самої державної власності. У багатьох своїх виступах я зазначав, що Україна нічого не виграє від володіння 100% ДП «Южмаш», ДП «Антонов», Заводу імені В.О. Малишева та інших. Якби наші стратегічні партнери зі США чи ЄС володіли пакетами 5-15% але із жорсткими інвестиційними зобов'язаннями.

Я вважаю, що необхідно поступово підходити до приватизації підприємств. Так, контроль з боку держави потрібен зберігатися, можливо навіть з більшими правами ніж у інших інвесторів, але запустити всередину приватний капітал.

Я вважаю, що організаційно-правова форма державних підприємств повинна бути знищена як клас, нам не потрібна така організаційно-правова форма. Держава може володіти хоч 100%, але в акціонерному товаристві.

Василь Кравченко, президент Міжнародного інституту фінансів, доктор економічних наук

Я би хотів окреслити кілька аспектів проблематики щодо законодавчого забезпечення парламентського контролю у оборонно-промисловому комплексі. Я вважаю цю проблематику не випадковою, бо парламентський контроль в ОПК сьогодні є дуже слабким. Не пророблені механізми та процедури. А парламентський контроль повинен стати ефективним інструментом розвитку ОПК.

Проблематика ОПК сьогодні в Україні стоїть дуже гостро в силу того, що перед країною постали нові загрози, а на її сході йде справжня війна. ОПК України на початку 1990-х років був найпотужнішим серед європейських країн: понад 3500 підприємств, три мільйони робочих місць, один мільйон армії, третій ядерний потенціал в світі після США і Росії.

Нинішня ситуація зовсім інша. Існує індекс військової потужності, за яким, за результатами 2016 року Україна посідає 30 місце, поряд із Швецією та Мексикою. Ми виробляли продукцію від авіаносців і підводних човнів до сучасних танків. Тому стоїть питання оновлення ОПК України та його докорінна модернізація згідно з вимогами сучасного світу.

Парламентський контроль – це контроль парламенту за діяльністю виконавчої влади, уряду та інших органів державного управління, зокрема за виконанням своїх функцій та законів. В парламенті контроль відрізняється, в залежності від державного устрою в країні: чи це президентська республіка, чи парламентсько-президентська республіка, чи парламентська республіка. Україна є парламентсько-президентською республікою, а це означає, що у такій формі державного устрою парламентський контроль має відігравати дуже важливу роль у вирішенні державних питань, зокрема розвитку ОПК.

Сьогодні в Україні замість терміну ВПК використовують ОПК, що має значну різницю в підходах до сутності явищ. До сучасного ВПК входять не тільки об'єкти військової економіки, а й відповідні наукові підрозділи, ВНЗ, військові частини та організації, лобістські об'єднання підприємців, народні депутати, генералітет, верхівка державного апарату, верхівка Ради національної безпеки та оборони, Міністерство оборони та інші міністерства, СБУ, керівництво політичних партій, банки, що фінансують або кредитують військове виробництво. На жаль, в Україні не створено умов для того, щоб банки кредитували військову промисловість, для цього потрібні бути створені відповідні умови, передбачені певні гарантії, і має проводитися державна компенсація відсотків за такими кредитами. Підприємства не повинні платити відсотки за такими кредитами взагалі.

Термін ВПК увів у обіг 34-ий президент США Дуайт Ейзенхауер. Нам необхідно повернутися до початкового значення цього терміну. Оскільки ВПК передбачає зовсім іншу модель розвитку, ніж ОПК.

Контрольні функції парламенту проявляються безпосередньо вже на етапі законотворчої діяльності, при розробці, обговоренні та ухваленні законів. Саме тут парламент може проявити свою ініціативу, а не просто чикати законопроект, який буде подано на розгляд, наприклад, президентом. Прикладом є Закон про державний бюджет, в якому також визначають і військове фінансування, вирішення багатьох кадрових питань, в тому числі призначення міністра оборони. Але невідкладні потреби розвитку ВПК полягають в умові швидкого ухвалення нових законопроектів. В першу чергу, мова йде про ухвалення Закону України про національну безпеку, який внесений президентом України, але, на мій погляд, потребує доопрацювання, що парламент може зробити.

В чинному законодавстві України поняття ОПК майже не вживається, є лише міжвідомча комісія з питань ОПК при Раді національної безпеки та оборони, яка є спадкоємицею відповідних державних комісій. Останні були створені ще при президенті Кучмі. Тому невідкладним є розробка і ухвалення Закону України про військово-промислову політику України, де будуть врегульовані питання функціонування ОПК. Має бути проведена інвентаризація підприємств ОПК. Необ-

хідно підготувати Закон про зміни до бюджетного кодексу, щодо запровадження в Україні поняття військового бюджету, як окремого закону. Наприклад, військовий бюджет США с 1951 року ухвалюється окремим законом. А не у складі державного бюджету США. Необхідно підготувати проект закону та ухвалити його, вказавши про контрактну систему закупівлі для потреб держави та місцевого самоврядування. Та створити в цьому законі окремий розділ про запровадження контрактної системи військової закупівлі або оборонного замовлення. Необхідно підготувати зміни до Закону України про регламент Верховної ради, в частині визначення процедур парламентського контролю за розвитком ОПК, тому що на сьогодні в цьому законі про ОПК і слова не сказано. Також важливим документом, який повинен бути оформлений, є закон України про оборонний план країни на 5 років, як це робиться в Росії чи США.

Парламент має приймати участь у вирішенні такого ключового питання як створення повноважного органу державної влади з питань управління в галузі ОПК, мова йде зокрема про міністерство. У парламенті мають бути створені процедури і механізми контролю за витрачанням бюджетних коштів на військові потреби, експортом озброєння, корупцією у сфері ОПК. Також невідкладно потрібно вирішити питання створення Рахункової палати, яка буде здійснювати контроль за надходженням коштів до державного бюджету та їх доцільним використанням. В Україні необхідно створити уповноважений орган державної влади на зразок німецького інституту, який має назву: орган, уповноважений у справах військовослужбовців німецького бундестагу. Доцільним є вдосконалення структури та переліку комітетів Верховної Ради України, а саме створення Комітету з питань оборони, військово-промислового комплексу та національної безпеки, щоб ВПК був предметом діяльності цього Комітету.

У США поряд з Рахунковою палатою існує орган, що має назву Бюджетна служба Конгресу США. Вона має приблизно такий самий статус, як і Рахункова палата, але цей орган визначає, як і що буде впливати на соціально-економічний розвиток, тобто аналітичний уповноважений орган, який було б доцільно створити і в нашому парламенті. А також необхідно створити посаду головного ревізору України, в США така особа очолює Рахункову палату.

Необхідно зазначити, що парламентського контролю потребує ціла низка програм з розвитку ОПК, зокрема впровадження стандартів ЄС та НАТО, як в цивільному житті, так і в ОПК.

Николай Архипов, генеральный директор Научно-производственной фирмы «Адрон»

Я представляю Научно-производственную фирму «Адрон», предприятие со 100-процентным частным капиталом, которому в следующем году исполняется 25 лет. За этот период мы стали известны не только в Украине, но и далеко за ее пределами, прежде всего благодаря своей продукции, которую мы разрабатываем. Нам удалось создать творческий и хорошо подготовленный коллектив, способный решать разные технические задачи, создана экспериментальная база,

куплено специальное оборудование, то есть, создан комплекс, который позволяет осуществлять наши проекты от идеи до государственного испытания. Я хочу уточнить, что мы занимаемся производством только специальной техники.

Четыре основных направления нашей деятельности:

- Комплекс защиты самолетов и вертолетов от ракетных систем с инфракрасными головками самонаведения, в том числе, от ПЗРК. Комплекс состоит из целого ряда подсистем, которые прошли испытания и уже используются. Наш комплекс показал свою работоспособность, в том числе в АТО. До этого мы поставляли наши изделия в страны НАТО, которые использовали наш комплекс в горячих точках.
- Система прицеливания для вертолетов. Эта система так же принята на вооружение и показала себя очень эффективной.
- Система наведения авиационных боеприпасов. Вопрос высокоточного оружия сейчас является невероятно актуальным. На сегодняшний день мы говорим об авиационных боеприпасах и авиационных бомбах.
- Термобарический боеприпас. Страны, которые могут изготавливать такой боеприпас, можно пересчитать на пальцах одной руки. Это направления также очень технологично и актуально. В нашей стране ранее подобными разработками не занимались. На сегодняшний день мы уже готовы к серийному производству этой продукции, поскольку испытания уже начались.

Как вы могли заметить, компания занимается разработкой проектов, которые обладают высокой технологичностью, демонстрирует современные подходы, что позволяет находить покупателей до окончания процесса разработки товара.

Компания проповедует принцип саморазвития. Это означает, что процесс разработки происходит исключительно за собственные средства. Это защищает нас не только на внешнем, но и на внутреннем рынке. Все наши разработки обязательно патентуются. У нас есть наработки в каждом изделии, которые крайне сложно повторить.

Развитию предприятия мешает нехватка инвестиций. Рассчитывать на внутренние инвестиции не приходится. Один из хороших вариантов – это прямые инвестиции из-за рубежа, однако они невозможны, поскольку у нас нет правовой системы, которая обеспечивала бы полную безопасность выделенных средств. Также следует сказать, что инвесторы просто не заинтересованы в том, чтобы вкладывать свои деньги, поскольку вернуть средства у него получится только при экспорте продукции. Потому что возместить его расходы, торгуя на внутреннем рынке – бесполезно. А в экспорте также существуют значительные сложности.

Как предприятие-разработчик мы по лицензионному соглашению можем передавать право производства нашей продукции другим предприятиям.

Максим Єрьомін, заступник директора ДП «Базовий центр критичних технологій «Мікротек»

Я представляю вітчизняне підприємство «Мікротек». Ми є виробником систем захисту для броньованої техніки, маємо великий досвід у цій сфері, виконує-

мо державні замовлення. (ДП «Базовий центр критичних технологій» Мікротек» є підприємством Міністерства освіти і науки України, не входить до складу ДК «Укроборонпром»)

Окрім динамічного захисту для важкої бронетехніки, ми розроблюємо захист для легкої бронетехніки та засоби протимінного захисту. Минулорічне державне замовлення наше підприємство виконало на 99,7%, у цьому році очікуємо виконання на 100%. В нас є факти успішного використання наших систем в зоні АТО, що допомагало зберегти життя екіпажів.

Окрім використання оборонного замовлення ми також виконуємо контракти, проте ми зіштовхуємося з низкою проблем. Одна з них – це можливість регулювання та спрощення проведення процедури експортного контролю, саме з питань імпорту, бо ми декілька раз зіштовхувалися з проблемою, коли нам було необхідно імпортувати певні комплектуючі, а бюрократична машина вимагала дуже багато часу для оформлення імпорту, що дуже ускладнює роботу з імпортерами.

Оскільки ми не маємо права експорту або імпорту товарів військового призначення, нам необхідно звертатися за допомогою до національних спецекоптерів, з якими існують певні проблеми, а саме неузгодженість їх дій на ринках в інших країнах.

Василий Загайнов, и.о. заместителя директора по внешне-экономическим связям ЗАО «Рамзай»

Все уже говорили, что частным предприятиям в условиях Украины очень сложно добиться, как финансирования, так и кредитования, а также развивать соответствующие технологии. Поэтому давно выписан инструмент для налаживания процесса государственно-частного сотрудничества оборонной области. Чтобы сохранить ученых в Украине, необходимо обеспечить им финансирование, а это может быть реализовано с помощью кредитных банков и грантов, потому что многие проблемы и программы военно-технического направления должны развиваться и поддерживаться государством. Есть такие базовые элементы, которые не под силу частному капиталу. Мне кажется, проблему кредитования и проблему грантов можно как-то разделить. Если государство имеет программу развития технологий, и технологии являются базовыми, то здесь надо принимать систему грантов. Если это экспортно-ориентированные технологии, следует рассматривать систему специальных льготных кредитов для частных предприятий или для объединений предприятий - частных и государственных.

Речь идет о создании перечня критических технологий для оборонного комплекса, перечня изделий вооружений и военной техники, которые составляют критическую потребность для Вооруженных сил. Например, сейчас никто в Украине не производит разного рода взрыватели и пиротехнические элементы, а также их трудно закупить. Инвестиции для начала их производства малы, и никто за это не берется, потому что нет гарантированного государственного заказа. По научно-техническим грантам имеется свой опыт работы. Мы уже сейчас содержим 5

- 10 ученых, которым мы оплачиваем разработки, чтобы сохранить этот научный потенциал и сохранить их в Украине. Эта очень полезная и интересная работа, но ограниченные ресурсы частного предприятия не позволяют выполнить работу в том объеме, в котором необходимо.

Стране нужен инвестиционный фонд, и в этом фонде нужен Научно-технический совет, который будет определять перечень технологий и перечень критических ВВТ, которые могут, либо финансироваться грантами, либо финансироваться льготными кредитами. На основании конкурсного отбора должны назначаться гранты или выделяться ресурсы для проведения опытно-конструкторских и научно-технических работ под контролем Министерства обороны или Национальной академии наук Украины.

Частный сектор уже нашел пути для экспорта, но закупки технологий остаются одним из критических моментов. Европейские страны, США и многие азиатские страны не особо хотят работать с предприятиями из Украины, а особенно, с частными предприятиями. У нас большие проблемы с закупкой комплектующих и материалов. Здесь нам нужен механизм, который окажет нам поддержку. Также, необходимо предусмотреть специальный режим экспортного контроля для критических технологий, критических вооружений и военной техники, которые производятся частными предприятиями. Считаю целесообразным рассмотреть создание такого инструмента государственно-частного сотрудничества, как инвестиционный фонд по разработке технических технологий и оборонно-технического комплекса.

